تارقاتقۇچى:

www·islamyoli·net

مۇقەددەس كىتابلار

مۇھەممەد يۈسۈپ

پەيغەمبەرلەر ئىنسانلارنىڭ ئەخلاقىدىكى بۇزۇلغان تەرەپلەرنى ئىسلاھ قىلىپ، ئۇلارنىڭ دۇنيا ۋە ئاخىرەتلىك سائادەت يوللىرىنى كۆرسىتىش ئۈچۈن ئاللاھ تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەن ئەلچىلەردۇر. ئاللاھنىڭ مەزكۇر پەيغەمبەرلىرى ھېچ ۋاقىت ئۆز خاھىشلىرىغا كۆرە ئىش كۆرگەن ئەمەس، بەلكى ئۇلار ئاللاھنىڭ ئەمر - پەرمانلىرىنى ئىنسانلارغا شۇ بويىچە تولۇق يەتكۈزەتتى. بۇ مۇناسىۋەت بىلەن ئۇلارغا ئاللاھتىن كەلگەن ۋەھيىلەر ئارقىلىق مۇقەددەس كىتابلار ئۇتتۇرىغا چىقتى. بەزى پەيغەمبەرلەرگە كىچىك ھەجىملىك كىتابلار چۈشۈرۈلگەن بولسا، بەزىلىرىگە چوڭ ھەجىملىك كىتابلار چۈشۈرۈلگەن. ئۇلارنىڭ مەشھۇرلىرى تۆۋەندىكىچە:

1 - تەۋرات(كونا ئەھد)، مۇسا ئەلەيھىسسالامغا چۈشۈرۈلگەن.

.2 ئىنجىل(يېڭى ئەھد)، ئىيسا ئەلەيھىسسالامغا چۈشۈرۈلگەن.

.3 زەبۇر(دۇئا كىتابى بولۇپ تەۋراتتىن ئورۇن ئالغان)، داۋۇد ئەلەيھىسسالامغا چۈشۈرۈلگەن.

.4 قۇرئان كەرىم، ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا چۈشۈرۈلگەن.

مۇسا ئەلەيھىسسالام، ئون ئەمىر ۋە تەۋرات:

مۇسا ئەلەيھىسسالام ئىسرائىل ئەۋلادلىرى ئۈچۈن پەيغەمبەر بولۇپ ئەۋەتىلگەن. ئىسرائىل ئەۋلادلىرىمۇ ئاۋالقى زامانلاردا تەۋراتقا ئەمەل قىلاتتى. قۇرئان كەرىمنىڭ بىزگە بىلدۈرگىنىگە كۆرە مۇسا ئەلەيھىسسالامغا مىسىردىكى "تۇر تېغى" دا ئون ئەمىر چۈشكەن بولۇپ، ئۇلار مۇنۇلار: «ئۆز ۋاقتىدا بىز ئىسرائىل ئەۋلادلىرىدىن:

1 - ئاللاھتىن باشقىسىغا ئىبادەت قىلماڭلار.

2 - ئاتا - ئاناڭلارغا ياخشىلىق قىلىڭلار.

3 - ئۇرۇق- تۇغقانلارغا سىلە - رەھىم قىلىڭلار.

4 - ئىگىسىز يېتىملارغا ياخشىلىق قىلىڭلار.

5 - كەمبەغەل، يوقسۇللارغا ياردەم قىلىڭلار.

6 - ئىنسانلارغا ياخشى سۆز قىلىڭلار، ئادىل مۇئامىلە قىلىڭلار.

7 - نامازنى تولۇق ئادا قىلىڭلار.

8 - زاكاتنى ئادا قىلىڭلار.

9 - بىر - بىرىڭلارنىڭ قېنىنى تۆكمەڭلار.

10 - بىر - بىرىڭلارنى ئۆز مەملىكىتىدىن قوغلاپ چىقارماڭلار، دەپ ئەھد ئالغان ئىدۇق.» (بەقەرە سۈرىسى 83 - 84 - ئايەتلەر)

مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ دەۋرىدە ئوقۇش ۋە يېزىشنى بىلىدىغانلار يوق دېيەرلىك ئىدى. بۇ سەۋەبتىن تەۋراتنى ئوقۇشنى بىلىدىغانلارنىڭ سانى ناھايىتى ئاز بولغان. ئۇنىڭ ئۈستىگە تەۋرات بىرلا ۋاقىتتا چۈشۈرۈلگەن چوڭ ھەجىملىك كىتاب بولغانلىقتىن ئۇنى يادلىۋېلىشقا ئەسلا ئىمكانىيەت يوق ئىدى. مۇسا ئەلەيھىسسالامدىن كېيىن كۆپلىگەن سوقۇشلار بولۇپ ئۆتتى. ھەتتا ئىسرائىل ئەۋلادلىرى ئۆزلىرىنىڭ مۇستەقىللىقىنى قولدىن بېرىپ قويۇپ، ئەسىرلەر بويى باشقا مەملىكەتلەرنىڭ مۇستەملىكىسى ئاستىدا ئۆمۈر سۈردى. ئۇلار بۇ ئاسارەت دەۋرلىرىدە ئۆزلىرىنىڭ مۇقەددەس كىتابى بولغان تەۋراتنى قوغداپ قالالمىغان ئىدى. شۇ سەۋەبتىن مۇسا ئەلەيھىسسالامغا ئاللاھتىن چۈشۈرۈلگەن ئەسلى تەۋرات ئاللىبۇرۇنلا يەر يۈزىدىن يوقىلىپ بولغان ئىدى. زامانىمىزدىكى يەھۇدىيلار ۋە خىرىستىئانلارنىڭ قوللىرىدىكى تەۋرات مىلادىيەدىن بۇرۇنقى 622 - يىلى يەنى مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋاپاتىدىن 750 يىل كېيىن يېزىلغان بولۇپ، رىۋايەتلەرگە كۆرە، ئۇنىڭ ئاپتورى ئەزرا ئىسىملىك بىر كاھىن ئىدى.

مۇسا ئەلەيھىسسالامغا ئاللاھ تەرىپىدىن چۈشۈرۈلگەن ئەسلى تەۋرات مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ تىلى بولغان ئىبرانىيە تىلىدا چۈشكەن ئىدى. چۈنكى ئاللاھ تائالا ئەزەلدىن ھەر پەيغەمبەرگە شۇ پەيغەمبەرنىڭ تىلىدا كىتاب چۈشۈرگەن. زامانىمىزدىكى تەۋرات نۇسخىلىرى بولسا، ئەسلىسى ئارامىيە تىلىدا يېزىلغان بولۇپ، كېيىنچە ئىبرانىيە تىلىغا تەرجىمە قىلىنغان تەرجىمە نۇسخىسىدۇر.

ئىيسا ئەلەيھىسسالام ۋە ئىنجىل:

ئىنجىل ئىيسا ئەلەيھىسسالامغا ئاللاھ تەرىپىدىن چۈشۈرۈلگەن ئىلاھىي كىتابتۇر. ئىنجىلمۇ خۇددى تەۋراتقا ئوخشاش ئاللاھ تەرىپىدىن كەلگەن ئەسلى بويىچە قوغدىنالمىغان. خىرىستىئانلارنىڭ بېشىغىمۇ، بۇرۇنقى يەھۇدىيلارنىڭ بېشىغا كەلگەنلەرنىڭ ئەينىسى كەلگەن بولۇپ، ئىيسا ئەلەيھىسسالامدىن كېيىن ئۇنىڭ مۇرىتلىرى خىرىستىئان دىنىنى رومالىقلار ئارىسىدا تەشۋىق قىلىشقا باشلىغان بولسىمۇ، خىرىستىئان دىندارلىرى بارغانلا يېرىدە قەتلىئاملارغا ئۇچراپ كەلگەن. بۇ سەۋەبتىن ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ مۇقەددەس كىتابى بولغان ئەسلىي ئىنجىلنى ساقلاپ قالالمىغان. پەقەت مىلادىيە 4 - ئەسىرنىڭ بېشىدا شەرقىي روما ئىمپېراتورى كونستانتىن (Konstantin)نىڭ خىرىستىئان دىنىنى قوبۇل قىلىشى بىلەن بۇ دىن راۋاجلىنىشقا باشلايدۇ ۋە خىرىستىئان دىنى رومادا تۇنجى قېتىم دۆلەت دىنى بولۇپ بەلگىلىنىدۇ. كېيىنچە بۇ دىنىنىڭ كىتابلىرىنى تەتقىق قىلغاندا 100دىن كۆپرەك ئىنجىلنىڭ بارلىقى ئوتتۇرىغا چىقىدۇ. شۇنىڭ بىلەن روما ئىمپېراتورى كونستانتىن مىلادىيەنىڭ 325 - يىلى ھازىرقى تۈركىيەنىڭ «ئىزنىك» دېگەن يېرىدە مىڭدىن كۆپرەك خىرىستىئان دىنى ئالىمىنى يىغىپ بىر چوڭ قۇرۇلتاي ئاچىدۇ. قۇرۇلتاينىڭ قارارى بويىچە، بىر - بىرىگە زىت كېلىدىغان ۋە ھېچ يېقىنلاشمايدىغان مەزكۇر ئىنجىللارنىڭ ئىچىدىن ئاپتورلىرى مەشھۇرراق بولغان 4 ئىنجىلنى مۇقەددەس كىتاب دەپ تونۇپ ئېلان قىلىدۇ ۋە «يېڭى ئەھد» دەپ

ئاتايدۇ. بۈگۈن خىرىستىئانلارنىڭ قوللىرىدا مەۋجۇت بولۇپ تۇرغان مەزكۇر 4 ئىنجىل ئايرىم 4 ئاپتورنىڭ ئەسەرلىرى بولۇپ، بۇلارنىڭ ھېچبىرى ئىيسا ئەلەيھىسسالامغا ئاللاھتىن چۈشكەن ئەسلىي ئىنجىل ئەمەستۇر. مەزكۇر ئىنجىللار ئىيسا ئەلەيھىسسالامدىن يېرىم ئەسىر كېيىن يېزىلغان كىتابلاردۇر.

4 ئىنجىل

1- مەتتا ئىنجىلى: مەتتا ئىسىملىك بىر كىشى تەرىپىدىن تەخمىنەن مىلادىيەنىڭ 41 - يىلى پەلەستىندە بىر ئىنجىل يېزىلىپ، ئۇنىڭ «مەتتا ئىنجىلى» دەپ ئاتالغانلىقى ئېنىق. ئەمما شۇ ئىنجىلنىڭ ئەسلىي نۇسخىسى يوقالغان بولۇپ، كېيىن ئۇنىڭ گىرېكچە تەرجىمە نۇسخىسى ئوتتۇرىغا چىققان بولسىمۇ، بۇ تەرجىمىنىڭ قاچان ۋە كىم تەرىپىدىن تەرجىمە قىلىنغانلىقى تا ھازىرغىچە مەلۇم ئەمەس.

2 - ماركوس ئىنجىلى: ماركوس ئىيسا ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇرتلىرىدىن پېتروسنىڭ ئوقۇغۇچىسى ئېدى. ماركوس ئىنجىلىنىڭ قاچان يېزىلغانلىقى ئېنىق ئەمەس. بۇ كىتابتا ئىيسا ئەلەيھىسسالامنىڭ تەرجىمىھالى قىسقىچە سۆزلەنگەن ۋە يەھۇدىيلارنىڭ ئادەتلىرىمۇ سۆزلەنگەن.

3 - لۇقا ئىنجىلى: لۇقا ئىيسا ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇرتى پاۋلۇسنىڭ ئوقۇغۇچىسى بولۇپ، بۇ كىتاب ئىيسا ئەلەيھىسسالامدىن يېرىم ئەسىر كېيىن يېزىلغان. بۇ كىتابتا ئىيسا ئەلەيھىسسالامنىڭ تەرجىمىھالى كۆپرەك سۆزلىنىدۇ.

4 - يۇھەننانىڭ ئىنجىلى: يۇھەننانىڭ ئىيسا ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇرتلىرىدىن ئىكەنلىكى سۆزلىنىدۇ. ئەمما خىرىستىئان ئالىملىرىنىڭ كۆپىنچىسى بۇنداق ئەمەسلىكىنى، بەلكى پاۋلۇسنىڭ شاگىرتى ئىكەنلىكىنى سۆزلەيدۇ. يۇھەننا ئىنجىلى ئىيسا ئەلەيھىسسالامدىن 80 يىل كېيىن يېزىلغان بولۇپ، ئۇنىڭدا ئىيسا ئەلەيھىسسالامنى ئاللاھنىڭ ئوغلى دەيدىغان دەۋا كۆپرەك سۆزلىنىدۇ.

ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ۋە قۇرئان كەرىم:

مۇسۇلمانلارنىڭ ئەڭ ئۇلۇغ دەستۇرى بولغان قۇرئان كەرىم ۋەھىي يولى بىلەن 23 يىل جەريانىدا ئاز - ئازدىن تەدرىجىي چۈشۈرۈلگەندۇر.

قۇرئان نېمە ئۈچۈن 23 يىلدا چۈشۈرۈلدى؟

ۋەھىي (ئاللاھنىڭ پەيغەمبەرلەرگە پەرىشتىنىڭ ۋاستىسى بىلەن ياكى بىۋاستە سۆز قىلىشى) دېگەن چاقماقتەك تېز پارلاپ، ئاندىن ھامان ئۆچىدىغان نەرسە ئەمەس، بەلكى ئۇ شارائىتلارنىڭ تەقەززاسىغا بىنائەن چۈشۈپ تۇرغاندۇر. قۇرئاننىڭ ۋەھىسى 23 يىل جەريانىدا كۆرۈلۈپ تۇرغان ۋە ھەرقايسى تەبەقە كىشىلىرى تەرىپىدىن قوبۇل قىلىنغان كەسكىن ھەقىقەتتۇر. ئەگەر قۇرئان كىتاب شەكلى بىلەن بىرلا قېتىمدا، بىرلا ۋاقىتتا چۈشۈرۈلگەن بولسا ئېدى، ئۇنىڭغا ئىشەنمىگۈچىلەر: «بۇنى سەن بىر يەردىن تېپىۋالدىڭ ياكى بۇرۇن يېزىپ تەييارلاپ ئەمدى ئوتتۇرىغا چىقاردىڭ» دېگەن مەنىدە قارشىلىق كۆرسەتكەن بولاتتى.

پارچە - پارچە چۈشۈرۈلگەن ئايەت ۋە سۈرىلەر داۋام قىلىۋاتقان ھاياتنىڭ ئوتتۇرىغا چىقىرىپ تۇرغان يېڭى - يېڭى مەسىلىلىرى ۋە مۇشكىلاتلىرىنى ھەل قىلغان، ۋەقەلىكلەر ۋە ھادىسىلەرنى ئۆز ۋاقتىدا جاۋابلاندۇرۇش ئارقىلىق كىشىلەرنىڭ دىققىتىنى ئۆزىگە جەلب قىلغان ئىدى. ئەگەر قۇرئان - بۇرۇنقى ساماۋىي كىتابلارغا ئوخشاش - ھەممىسى بىرلا ۋاقىتتا چۈشۈرۈلگەن بولسا ئىدى، مۇسۇلمانلارنى بىر ئاندا چوڭ بىر مەسئۇلىيەتكە كىرگۈزۈش ئىشى ئۇلار ئۈچۈن ئېغىر كېلەتتى. ئىسلام دىنىنىڭ ئەمر ۋە مەنئىلىرى ئاز - ئازدىن تەدرىجى بۇيرۇلغانلىقتىن بۇلار مۇسۇلمانلارنى پسخىكىي تەرەپتىنمۇ ياخشى تەييارلىغان.

ۋەھيي يولى بىلەن پارچە - پارچە، ئاز - ئازدىن كەلگەن ئايەت ۋە سۈرىلەرنى يادلاش ۋە مۇھاپىزە قىلىش ئىشى ئۇڭاي بولىدۇ.

قۇرئان كەرىمنىڭ ئاۋۋالقى رەتلىنىشى ۋە توپلىنىشى

قۇرئان كەرىم ھازىرقى شەكلى بويىچە رەتلىنىشتە بۇرۇنقى ساماۋىي كىتابلار ئېرىشەلمىگەن ئالاھىدە ئىمتىيازغا ئېرىشكەن ئىدى. ئۇ، پەيغەمبىرىمىز ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھسسالامنىڭ ھايات ۋاقتىدىلا رەتلىنىپ بولغان. ئۇ مۇنداق بولغان:

1- ۋەھيي يولى بىلەن چۈشكەن ئايەت ۋە سۈرىلەرنى پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام پىششىق يادلىۋالاتتى. ئۇ يادلىغانلىرىنى قەتئىي ئۇنۇتمايتتى. بۇ ھەقتە ئاللاھ تائالا ئۇنىڭغا مۇنداق دېگەن: «ساڭا ئوقۇتىدىغان بۇ ئايەتلەرنى سەن ھەرگىز ئۇنۇتمايسەن.» نەتىجىدە ئاللاھ ۋەدە قىلغان بويىچە پەيغەمبىرىگە چۈشۈرۈلگەن قۇرئاننى ھېچ ئۇنۇتتۇرمىغان.

2 - ھەر قېتىم ۋەھيي چۈشۈپ بولغاندىن كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام ئۆزىنىڭ يېنىدىكى كۇتتابۇلۋەھيى (ۋەھيي كاتىبلىرى)غا ھامان يازدۇراتتى. ۋەھيىلەرنى يېزىشقا تەيىنلەنگەن 40تىن ئارتۇق مەخسۇس ۋەھيي كاتىبلىرى بار ئىدى.

3 - كاتىبلار تەرىپىدىن يېزىلغان ئايەت ۋە سۈرىلەر پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامنىڭ ئۆز ئۆيىدە مەخسۇس ساقلىناتتى.

4- ۋەھيىلەر يېزىلىپ ساقلىنىش بىلەن بىر ۋاقىتتا ساھابىيلار، خۇسۇسەن ئۆسمۈر بالىلار يادقا ئالدۇرىلاتتى. قۇرئاننى تولۇق يادلىغان قارىلارنىڭ سانى شۇنچىلىك كۆپ بولغانكى، پەقەت بىرلا يەمامە سوقۇشىدا شېھىد بولغان قارىلارنىڭ سانى 70تىن كۆپ بولغانلىقى بىزگە شۇ ۋاقىتلاردا قۇرئاننى تولۇق يادقا ئالغان قارىلارنىڭ ئاز ئەمەسلىكىنى كۆرسىتىدۇ.

5 - ھەر يىلى رامازان ئېيىدا پەرىشتە جىبرائىل ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھسسالامنىڭ يېنىغا كېلىپ شۇ چاغقىچە چۈشۈپ بولغان بارلىق سۈرىلەرنى ئۇنىڭدىن بىر - بىرلەپ تىڭشايتتى.

قۇرئاننىڭ رەتلىنىشىدە قوللىنىلغان يۇقىرىقى پرىنسىپلار قۇرئاندىن ئەڭ ئاخىرى چۈشكەن ئايەتكە قەدەر شۇنداق داۋام قىلغان.

قۇرئان كەرىمنىڭ توپلىنىشى

ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ھايات ۋاقتىدا قۇرئان كەرىم ھازىرقى تەرتىبى بويىچە رەتلىنىپ بولغان بولسىمۇ، ئۇ تېخى كىتاب شەكلىدە توپلىنىپ بولمىغان ئىدى. چۈنكى ئۇنىڭ ھاياتىنىڭ ئاخىرقى كۈنلىرىگىچە قۇرئان ئايەتلىرى چۈشۈپ تۇرغان. ھەزرىتى ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ئەمرى بىلەن «قۇرئاننى توپلاش كومىتېتى» قۇرۇلدۇ. بۇ كومىتېتنىڭ ئەزالىرى ئۆز ۋاقتىدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئېغىزىدىن قۇرئان ئايەتلىرىنى يازغان كۈتتابۇلۋەھىيلەرنىڭ ئۆزى ئىدى. كومىتېتنىڭ رەئىسى زەيد ئىبنى سابىت رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئىدى. كومىتېت ئىنتايىن ئېھتىياتچانلىق ۋە ھوشيارلىق بىلەن قۇرئان ئايەتلىرى يېزىلغان ۋە ئىشەنچلىك ئورۇندا ساقلانغان قۇرئان ۋاراقلىرىنى توپلايدۇ. توپلانغان بۇ ئايەت ۋە سۈرىلەر قارىلارنىڭ يادلىغانلىرىغا سېلىشتۇرۇلدۇ. ئاندىن پەيغەمبىرىمىز ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام كۆرسىتىپ بەرگەن تەرتىپ بويىچە توپلىنىپ خەلىپە ئەبۇ بەكرىگە تاپشۇرۇلىدۇ.

قۇرئان كەرىمنىڭ كۆپەيتىلىشى

ھەزرىتى ئوسماننىڭ خەلىپىلىك قىلىۋاتقان زامانىدا ئىسلام دىنى تېخىمۇ كېڭىيىپ ھەر قايسى مەملىكەتلەرگە ئوقتەك تېز تارقىلىشقا باشلايدۇ. ئوخشاش بولمىغان مەملىكەت ۋە شەھەرلەردىكى مۇسۇلمانلارنىڭ قوللىرىدىمۇ قۇرئان كەرىم نۇسخىلىرىدىن بولۇشقا تېگىشلىك ئىدى. چۈنكى يادقا ئوقۇلغان ئايەت ۋە سۈرىلەردە ئوتتۇرىغا چىقىپ تۇرىدىغان ئاز تولا خاتالىقلارنى تۈزىتىش ئۈچۈن قۇرئان كەرىمنىڭ ئەسلىسىگە مۇراجىئەت قىلىشقا توغرا كېلەتتى. بۇ ئېھتىياج يۈزىسىدىن قۇرئان كەرىم نۇسخىلىرىنى كۆپەيتىشكە قارار بېرىلىدۇ. ھەزرىتى ئوسمان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ بۇيرۇقى بىلەن قۇرۇلغان ”قۇرئاننى نۇسخىلارغا كۆپەيتىش كومىتېتى“ نىڭ رەئىسى يەنە زەيد ئىبنى سابىت ئىدى. كومىتېت ئەزالىرىنىڭ ھەممىسى قۇرئان سۈرىلىرىنى ئەسلى نۇسخىدىن كۆچۈرۈپ يېزىش ئىشىدا ئالاھىدە يېتىشكەن مۇتەخەسسىسلەر ئىدى. كومىتېتنىڭ ئەمگىكى بىلەن قۇرئان كەرىمنىڭ 6 نۇسخىسى كۆچۈرۈلۈپ چىقىلىدۇ. خەلىپە ئوسماننىڭ بۇيرۇقى بىلەن مەزكۇر قۇرئان نۇسخىلىرى مەككە، مىسىر، شام، بەھرەين، يەمەن قاتارلىق ئىسلام مەملىكەتلىرىگە بىر نۇسخىدىن ئەۋەتىپ بېرىلىدۇ ۋە بىر نۇسخىسى مەدىنىدە قالدۇرىلىدۇ. چەتئەللەرگە ئەۋەتىلگەن نۇسخىلارنىڭ كۆپلىرى سوقۇش، سەل ۋە باشقا پالاكەتلەر تۈپەيلىدىن يوقىلىپ كەتكەنلىكى تەخمىن قىلىنىدۇ. پەقەت شۇ نۇسخىلاردىن بىرى ھازىر تاشكەنتتىكى «جۇمھۇرىيەت مۇزېيى» دا ساقلانماقتا. ئەمما ھەزرىتى ئوسماننىڭ يېنىدا قالدۇرۇلغان قۇرئان نۇسخىسىنىڭ ئۆزى ھازىر ئىستانبۇلدىكى «توپقاپى سارايى» مۇزېيىدا ئۆز پېتى بويىچە ساقلىنىپ كەلمەكتە. بۇ ئىككى نۇسخا قۇرئان زامانىمىزدا دۇنيانىڭ ھەر قايسى جايلىرىدا تارقىلىۋاتقان قۇرئان نۇسخىلىرىنىڭ ئۆز ئەينىسىدۇر.